

Datum

26 september 2023

Onderwerp

VNG en NVVB inbreng CD Verkiezingen 28 september

Geachte woordvoerders Binnenlandse Zaken,

Op 28 september debatteert u over verkiezingen. U zult spreken over de evaluatie van de verkiezingen van de Provinciale Staten en Waterschapsverkiezingen van maart 2023 en over de komende Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023.

De minister schetst middels zijn [brief](#) de stand van zaken met betrekking tot de evaluatie van de verkiezingen, de lessons learned en de voorbereidingen van de nieuwe verkiezingen.

De VNG en de NVVB brengen graag de volgende zaken onder uw aandacht over de verkiezingen:

- ➔ Ondanks de ervaringen van maart 2023 zien wij voor 2030 nog geen structurele verbeteringen in het verkiezingsproces.
Kleinere verbeteringen in het verkiezingsproces kunnen niet eerder dan eind 2024 worden gerealiseerd, na de TK verkiezingen en na de Europese verkiezingen in juni 2024.
- ➔ De minister gaat voorbij aan de kosten die gemeenten maken voor het organiseren van verkiezingen. Gemeenten betalen de verkiezingen van 22 november uit eigen kas en er komt geen compensatie voor.

Voor 2030 geen zicht op structurele verbeteringen verkiezingsproces

Gemeenten en gemeentelijke organisaties vervullen in het verkiezingsproces een cruciale rol. Zoals uit de evaluatie van de PS/WS verkiezingen blijkt is het gewenst dat de uitvoeringslast voor de organisatie van verkiezingen en het tellen van de stemmen wordt verlicht. De NVVB heeft dit ook aangegeven in een brief aan de minister van BZK. Deze brief treft u aan als **bijlage** bij deze mail. Samen met de Kiesraad en het ministerie BZK zijn wij in volle voorbereiding om voldoende vrijwilligers te werven en voldoende stembureaus in te richten voor de komende verkiezingen. De instructies en de werkwijze worden aangescherpt en verduidelijkt. Dit, samen met het feit dat er maar één enkele verkiezing is, zal de uitvoering van het proces verbeteren en de uitvoeringslast enigszins verlichten, maar biedt geen duurzame verbeteringen.

Een werkgroep heeft onderzocht welke maatregelen zouden kunnen helpen om het verkiezingsproces echt beter uitvoerbaar te maken. De conclusie is dat er op korte termijn geen substantiële vermindering van de uitvoeringslast gerealiseerd kan worden voor 2025, omdat er in alle gevallen aanpassing van regelgeving nodig is. Ondertussen maken gemeenten zich in toenemende mate zorgen dat de uitvoerbaarheid van ons huidige verkiezingsstelsel verder onder druk zal komen te staan, omdat het steeds moeilijker wordt om voldoende vrijwilligers te vinden en de huidige uitvoeringslast vrijwilligers eerder ontmoedigt om dit jaarlijks te blijven doen dan aanmoedigt.

Wij vinden samen met de NVVB dat er onvoldoende aandacht vanuit het ministerie is voor de meer langetermijnoplossingen en gewenste structurele en significante verbetering van het verkiezingsproces, namelijk het kleinere stembiljet en het elektronisch tellen. De snelheid waarmee de experimenten en proeven zullen worden uitgevoerd zijn dusdanig traag dat wij verwachten dat er niet voor 2030 zicht is op de invoering hiervan.

Ons pleidooi is daarom dat u als Tweede Kamer aanstuurt op een proces dat leidt tot snellere stappen richting duurzaam uitvoerbare verkiezingen. Als sleutelproces binnen onze democratische rechtstaat vragen wij extra te investeren de komende jaren in het versnellen van de stap naar een kleine stembiljet en elektronisch tellen. Het tempo ligt op dit moment te laag, terwijl met een beperkte investering al versnelling mogelijk zou moeten kunnen zijn.

De invoering van een nieuw en kleiner stembiljet gecombineerd met elektronisch tellen brengt daadwerkelijke verlichting van de uitvoeringslast voor het verkiezingsproces voor gemeenten. Gelijktijdig hiermee zou ook moeten worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn om uiteindelijk elektronisch te stemmen in te voeren.

- ➔ Versnel de uitrol van het kleinere stembiljet en het elektronisch tellen

Geen geld voor Tweede Kamerverkiezingen 22 november

Daarnaast vinden wij dat gemeenten gecompenseerd moeten worden voor de kosten voor de organisatie van deze tweede verkiezing in het jaar 2023. Het gaat om een incidenteel bedrag voor een taak die gemeenten in medebewind van het rijk uitvoeren. De minister noemt dit ten onrechte geheel niet in zijn brief aan uw Kamer. Gemeenten krijgen via het gemeentefonds een jaarlijkse bijdrage voor de organisatie van verkiezingen gebaseerd op één verkiezing per jaar. Gemeenten moeten de 'extra' verkiezingen van 22 november uit eigen kas betalen, nu er onverwachts sprake is van twee verkiezingen in 2023. Gemeenten hebben hier geen rekening mee kunnen houden in hun lopende begrotingen.

Daar komt bij dat onderzoek naar de kosten van de organisatie van verkiezingen dateert van 2012. Een geactualiseerd beeld van de kosten die gemeenten jaarlijks maken bij het organiseren van verkiezingen ontbreekt en wij vragen ons af of de vergoeding in het gemeentefonds überhaupt wel toereikend is. Zeker als men bedenkt dat er in de loop der jaren, onder andere met de invoering van het nieuwe protocol voor vaststelling van verkiezingsuitslagen (NPVV), er extra taken en daarmee kosten zijn bijgekomen.

Dat de minister hier in het geheel aan voorbij gaat in zijn brief is betreurenswaardig en doet geen recht aan de belangrijke rol van gemeenten in het verkiezingsproces.

- ➔ Compenseer gemeenten eenmalig voor de organisatie van de verkiezingen van 22 november
- ➔ Onderzoek op korte termijn of de kosten van verkiezingen nog wel actueel zijn